

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

МОСКАЛЮК СЕРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 351.82:620.91

**МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Харків – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті цивільного захисту України.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор
МАЙСТРО Сергій Вікторович,
Національний університет цивільного захисту
України, завідувач кафедри публічного
адміністрування у сфері цивільного захисту.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор
БИРКОВИЧ Тетяна Іванівна,
Київський національний університет культури і
мистецтв, професор кафедри інформаційних
технологій

кандидат наук з державного управління,
ЄВДОКИМОВ Володимир Анатолійович,
Інститут проблем моделювання в енергетиці
ім. Г.Є. Пухова Національної академії наук України,
провідний науковий співробітник відділу
математичного і економетричного моделювання

Захист відбудеться «26» листопада 2020 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03 Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61024, м. Харків, вул. Лермонтовська, 28, ауд. 4 (1-й поверх).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61023, м. Харків, вул. Чернишевська, 94.

Автореферат розісланий «26» жовтня 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. С. Грабар

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Серед Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, метою яких є забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку країни, передбачається, в тому числі, забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх.

Окрім того, Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» передбачає впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі за визначеними векторами руху: вектор розвитку передбачає реформу енергетики, а в межах вектору безпеки передбачається реалізація програми енергонезалежності України. Це свідчить про безумовну актуальність дослідження питань сталого розвитку енергетики України в сучасних умовах.

Об'єктивною передумовою подальшого сталого розвитку енергетики в Україні є формування ефективної та результативної державної енергетичної політики. Існуючі в Україні механізми реалізації державної енергетичної політики здебільшого стримують вирішення існуючих проблем розвитку галузі та не забезпечують необхідного рівня енергетичної безпеки країни і її стійкого соціально-економічного зростання на екологічних засадах. Це вимагає подальшого удосконалення існуючих механізмів реалізації державної енергетичної політики України, що й обумовлює актуальність дисертаційного дослідження, вибір теми, структурну побудову, науково-теоретичне та практичне значення.

Теоретико-методологічними та практичними аспектами державного управління займалися такі вчені, як: Л. Антонова, В. Бакуменко, М. Білинська, К. Ващенко, Л. Грень, А. Дегтяр, С. Домбровська, Ю. Древаль, В. Воротін, О. Крюков, В. Ковальчук, М. Латинін, І. Лопушинський, В. Маліков, В. Мороз, І. Парубчак, П. Покатаєв, О. Радченко, В. Садковий, В. Сиченко, В. Степанов, В. Стрельцов, Ю. Ульянов, В. Шведун та інші.

Визначенню місця та ролі держави в енергетичній сфері і питаннями формування та реалізації державної енергетичної політики займалися такі вчені, як: І. Бабець, Т. Биркович, О. Волошин, О. Гальцова, В. Євдокімов, О. Іляш, О. Кільницький, С. Майстро, Г. Пальшин, В. Перебийніс, Г. Рябцев, Б. Слупський, О. Суходоля, І. Франчук, О. Цапко-Піддубна, А. Чемерис та інші.

Однак чимало теоретичних та практичних питань стосовно розв'язання існуючих проблем та визначення напрямів удосконалення механізмів реалізації державної енергетичної політики України залишаються недостатньо дослідженими. Тому потреба у теоретичному, методичному і практичному вирішенні окреслених завдань підтверджує актуальність дисертаційної роботи, її важливість, наукову новизну, зумовлює мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, апробацію і практичне впровадження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в навчально-науково-виробничому центрі Національного університету цивільного захисту України в рамках науково-дослідної роботи «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (ДР № 0118U001007). Роль здобувача полягає в обґрунтуванні концептуальних підходів та напрямів удосконалення механізмів реалізації державної енергетичної політики України.

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо напрямів удосконалення механізмів реалізації державної енергетичної політики України.

Для досягнення мети визначені такі *завдання*:

- узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності державної енергетичної політики та виокремити механізми її реалізації;
- виявити особливості реалізації державної енергетичної політики в різних країнах;
- охарактеризувати рівень розвитку енергетики держави та визначити результативність державної енергетичної політики України;
- визначити проблеми та суперечності реалізації державної енергетичної політики України;
- обґрунтувати концептуальні засади стратегії реалізації державної енергетичної політики України;
- окреслити шляхи трансформації державної енергетичної політики України в умовах євроінтеграційних процесів та глобальних викликів;
- визначити напрями удосконалення механізмів реалізації державної енергетичної політики України.

Об'єкт дослідження – державна енергетична політика.

Предмет дослідження – механізми реалізації державної енергетичної політики України.

Методи дослідження. Теоретичну та методичну основу дисертаційного дослідження складають фундаментальні положення теорії державного управління, гуманітарних та соціальних наук, наукові праці українських та зарубіжних вчених з питань реалізації державної енергетичної політики.

Дисертаційне дослідження ґрунтується на використанні *системного підходу*, який полягає в комплексному дослідженні механізмів реалізації державної енергетичної політики. Крім того, у роботі застосовувались методи, які використовуються як на емпіричному, так і теоретичному рівнях, а саме: *логіко-семантичний* – для поглиблення понятійного апарату та визначення сутності та змісту механізмів реалізації державної енергетичної політики; *порівняльного аналізу* – для дослідження методичних підходів, концепцій, розробок і пропозицій провідних українських та зарубіжних вчених та виявлення закономірностей, відмінностей, особливостей та спільних характеристик механізмів реалізації державної енергетичної політики в різних країнах; *системно-аналітичний* – для аналізу законодавчих актів та інших

нормативних документів щодо особливостей функціонування механізмів реалізації державної енергетичної політики України; *логічного моделювання та конструювання* – для класифікації чинників зовнішнього і внутрішнього середовища, що впливають на функціонування механізмів реалізації державної енергетичної політики України; *статистичні* – для виявлення темпів змін окремих показників, ступеня їх впливу на динаміку розвитку енергетики в Україні; *аналізу та синтезу* – для оцінки динаміки та результативності механізмів реалізації державної енергетичної політики України; *спостереження та теоретичного узагальнення* – для розкриття причин, які дестабілюють розвиток енергетики в Україні в сучасних умовах; *абстрактно-логічний* – для узагальнення теоретичних положень, встановлення причинно-наслідкових зв'язків і формування висновків та пропозицій.

Інформаційними джерелами дослідження стали закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-правові документи Міністерства енергетики України, програмні документи державних органів України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, монографії та статті фахівців та науковців, особисті дослідження автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в науково-практичному обґрунтуванні теоретичних положень та напрямів удосконалення механізмів реалізації державної енергетичної політики України. Наукова новизна результатів дослідження конкретизується в таких положеннях:

уперше:

– обґрунтовано концептуальні засади стратегії реалізації державної енергетичної політики, в якій виокремлено функціонування політико-адміністративного, законодавчо-нормативного, фінансово-економічного, соціально-комунікаційного механізмів, визначено стратегічну мету, цілі, принципи, умови, етапи та рівні реалізації, спрямованої на зміну парадигми розвитку національної енергетики в контексті декарбонізації глобальної енергетики, боротьби з глобальними змінами клімату, охороною довкілля, а також забезпечення енергодоступності та викорінення енергетичної бідності в умовах глобальної пандемії;

удосконалено:

– теоретико-методичні підходи щодо визначення напрямів удосконалення механізмів реалізації державної енергетичної політики України через: модернізацію енергетичної інфраструктури та балансування об'єднаної енергетичної системи; декарбонізацію, децентралізацію і діджиталізацію в контексті необхідності досягнення екологічності, конкурентності та автоматизації розвитку енергетики; демонополізацію енергетичного ринку та його подальшу лібералізацію;

– шляхи трансформації державної енергетичної політики України в умовах європейської інтеграції та глобальних викликів, що полягають у необхідності: інтеграції української енергосистеми з європейською ENTSO-E і забезпечення можливостей експортно-імпортних перетоків; забезпечення надійної роботи об'єднаної енергетичної системи України (в тому числі захист

об'єктів енергетики у надзвичайних ситуаціях та в умовах загроз військового характеру); створення мінімальних запасів нафти і нафтопродуктів з урахуванням вимог ЄС щодо створення та підтримки таких запасів; реалізацію євроінтеграційного напрямку реформ в контексті всебічної інтеграції національної енергетики в європейський та глобальний енергетичний ринок;

– теоретичні підходи щодо шляхів подолання зелено-вугільного парадоксу в енергетиці України (ситуації, коли будуються зайві потужності сонячних і вітряних електростанцій, які не можна збалансовано адаптувати в існуючу енергосистему) шляхом: науково-обґрунтованого обмеження будівництва зайвих потужностей відновлюваних джерел енергії; побудови додаткових маневрових і резервних потужностей; укладання меморандуму взаєморозуміння між державою та інвесторами відновлюваної енергетики щодо поточної ситуації та перспектив розвитку галузі; погашення перед інвесторами заборгованості за «зеленим» тарифом, в тому числі через випуск облігацій внутрішньої державної позики.

дістали подальшого розвитку:

– категоріально-понятійний апарат державно-управлінської науки шляхом уточнення змісту понять «державна енергетична політика», «механізми реалізації державної енергетичної політики», що пов'язано з необхідністю адаптації їх змісту до існуючих викликів сучасного розвитку глобальної енергетики, що, на відміну від існуючих визначень, передбачає тлумачення поняття «державна енергетична політика», як цілеспрямована, передбачувана, в рамках діючого законодавства, діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування через сукупність механізмів її реалізації щодо створення належних умов для: забезпечення процесів видобування, переробки, транспортування, зберігання, виробництва, розподілу, раціонального використання енергетичних ресурсів; оптимальної диверсифікації джерел і шляхів поставок енергоносіїв; формування конкурентного та інвестиційно привабливого енергетичного ринку; оптимізації та розвитку енергетичної інфраструктури; забезпечення сталого інноваційного розвитку енергетичного сектору та будівництва нової енергогенерації; забезпечення енергетичної безпеки країни; наближення енергетики до потреб суспільства;

– обґрунтування особливостей застосування механізмів реалізації державної енергетичної політики шляхом використання логіко-аналогової моделі, в основу якої покладено критерій оптимальності за Парето, відповідно до якого, формуючи конкретні напрями державної енергетичної політики, слід узгодити внутрішні потреби і можливості, потреби європейського вектору розвитку, а також глобальні виклики; за цим критерієм оптимальним буде той напрям державної енергетичної політики, реалізація якого, принаймні, не шкодить інтересам жодного з учасників зазначеної політики;

– узагальнення світових тенденцій та систематизація концептуальних підходів до функціонування механізмів реалізації державної енергетичної політики в різних країнах (формування інтегрованого енергетичного ринку, забезпечення енергоефективності та енергозбереження, як головних пріоритетів енергетичної політики; перехід до кліматично нейтральної енергетики;

стимулювання виробництва альтернативної та відновлюваної енергії через «зелені» тарифи та систему пільгового оподаткування; створення резервного (стабілізаційного) фонду нафти та нафтопродуктів), що дозволило визначити раціональні підходи, механізми, інструменти та розробити практичні рекомендації щодо напрямів удосконалення державного регулювання розвитку енергетики в Україні і надати їм комплексного та цілеспрямованого характеру адаптації до існуючих національних умов.

Практичне значення одержаних результатів полягає в узагальненні та доповненні існуючих знань, теоретико-методичних підходів щодо обґрунтування напрямів удосконалення механізмів реалізації державної енергетичної політики України в сучасних умовах.

Чернівецькою обласною державною адміністрацією пропозиції щодо напрямів розвитку енергетики на регіональному рівні розглянуто та схвалено до використання в межах Плану заходів з реалізації у 2021-2023 рр. Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 р., а саме, розвитку паливно-енергетичного комплексу регіону (підтримка розвитку переробки низькосортної деревини, виробництво брикетів у громадах області) (довідка № 01.60/30-1305 від 04.06.2020 р.).

Зіньківською районною державною адміністрацією Полтавської області розглянуто, схвалено та використовуються в межах виконання «Програми соціально-економічного та культурного розвитку Зіньківського району на 2020 рік» запропоновані концептуальні засади стратегії формування державної енергетичної політики в Україні, яка передбачає комплексну взаємодію відповідних механізмів її реалізації: політико-адміністративного, законодавчо-нормативного, фінансово-економічного, соціально-комунікаційного (довідка № 01-46 від 08.09.2020 р.).

Результати дисертаційного дослідження, а саме: поглиблення понятійно-категоріального апарату, виокремлення механізмів реалізації державної енергетичної політики та визначення напрямів їх удосконалення використовуються при викладанні навчальних дисциплін «Державна політика: аналіз та механізми впровадження» та «Політика європейської інтеграції» за програмою підготовки магістрів за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» у Національному університеті цивільного захисту України (акт № 3 від 10.03.2020 р.).

Основні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані в практичній діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування для подальшого удосконалення механізмів реалізації державної енергетичної політики України, в тому числі на регіональному та місцевому рівнях.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною науковою працею і містить одержані здобувачем особисто нові результати в галузі науки державного управління, які у сукупності сприяють розв'язанню науково-прикладного завдання, що полягає в обґрунтуванні напрямів удосконалення механізмів реалізації державної енергетичної політики України. Особистий внесок здобувача в спільних наукових роботах наведено у списку опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях: «Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика» (м. Харків, 2019 р.), «Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком» (м. Дніпро, 2019 р.); на Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика» (м. Харків, 2020 р.); на науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми розвитку управлінських систем: досвід, тенденції, перспективи» (м. Харків, 2019 р.), «Реформування національної безпеки: історія, сучасність, перспективи» (м. Київ, 2019 р.).

Публікації. Основні положення і результати дослідження висвітлено в 12 публікаціях, із них: 5 – статті у наукових фахових виданнях з державного управління, 2 – статті в іноземних виданнях, 5 – тези конференцій. Загальний обсяг публікацій, що належать особисто здобувачу, становить 3,2 др. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 214 сторінок, із них 183 сторінка основного тексту. Робота містить 10 рисунків, 3 таблиці. Список використаних джерел налічує 234 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** надано загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність теми дисертації, зазначено її зв'язок з науковими дослідженнями Національного університету цивільного захисту України, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, представлено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо їх впровадження та апробації.

У **першому розділі** – *«Теоретичні засади реалізації державної енергетичної політики»* – розглянуто сучасний стан наукових досліджень та систематизовано теоретико-методичні підходи щодо ролі держави у забезпеченні сталого розвитку енергетики, визначено сутність державної енергетичної політики та виокремлено механізми її реалізації, виявлено особливості реалізації державної енергетичної політики в різних країнах світу.

Визначено, що механізм реалізації державної енергетичної політики – це сукупність принципів, форм, методів, інструментів, засобів, важелів і стимулів та спосіб (правила) їх застосування суб'єктом по відношенню до об'єкта державної енергетичної політики шляхом створення належних умов забезпечення: процесів видобування, переробки, транспортування, зберігання, виробництва, розподілу, раціонального використання енергетичних ресурсів; оптимальної диверсифікації джерел і шляхів поставок енергоносіїв; формування конкурентного та інвестиційно привабливого енергетичного ринку; оптимізації та розвитку енергетичної інфраструктури; забезпечення сталого інноваційного розвитку енергетичного сектору та будівництва нової енергогенерації; забезпечення енергетичної безпеки країни; наближення

енергетики до потреб суспільства.

Обґрунтовано функціонування таких механізмів реалізації державної енергетичної політики: політико-адміністративний, законодавчо-нормативний, фінансово-економічний, соціально-комунікаційний (рис. 1).

Рис. 1. Механізми реалізації державної енергетичної політики

Доведено, що основою політико-адміністративного механізму реалізації державної енергетичної політики є: необхідність врахування енергетичних питань при розробці, прийнятті та реалізації політичних рішень; участь країни у міжнародному співробітництві в енергетичній сфері у відповідності до законодавства України та міжнародних угод; розвиток міждержавної та міжрегіональної інтеграції в енергетичній сфері.

Визначено, що зміст законодавчо-нормативного механізму реалізації державної енергетичної політики формує система законодавчих та нормативно-правових актів держави за допомогою якої забезпечується стійкий розвиток енергетичної сфери; забезпечується гармонізація українського законодавства в енергетичній сфері із законодавством ЄС.

Обґрунтовано, що фінансово-економічний механізм реалізації державної енергетичної політики є сукупністю фінансових та економічних стимулів, важелів та інструментів, передбачених законодавством, за допомогою яких здійснюється або стимулюється сталий розвиток енергетики за рахунок визначених законодавством джерел: коштів державного та місцевого бюджетів, коштів юридичних та фізичних осіб, іноземних інвесторів тощо.

Доведено, що соціально-комунікаційний механізм сприяє висвітленню особливостей реалізації державної енергетичної політики, популяризації ідей енергоефективності та енергозбереження у суспільстві через застосування інформаційних кампаній та методів морально-психологічного впливу.

Дослідження особливостей розвитку енергетики в різних державах дозволило виокремити три моделі державної енергетичної політики: національно-монопольна енергетична політика – характерна для держав, що володіють значними енергетичними ресурсами, а її відмінною рисою є той факт, що енергетична політика розглядається, як окремий економічний сегмент, який значною мірою підконтрольний державі; національно-конкурентна енергетична політика – домінуючою стає ліберальна доктрина, яка передбачає зменшення державного втручання в усі сектори енергетики, посилення конкуренції серед виробників енергії, що сприяє скороченню витрат виробництва, зниженню цін на енергоресурси і є важливим стимулом для соціально-економічного розвитку країни; інтеграційно-конкурентна енергетична політика – покликана створити спільний енергетичний ринок і сформувати єдину державну політику для цілої низки країн шляхом інтеграції державних енергетичних політик, розробка загальних стандартів і принципів управління в енергетичній сфері.

Встановлено, що в розвинутих країнах держава формує та реалізує енергетичну політику, забезпечує необхідний рівень енергетичної безпеки, сприяє впровадженню у всі сфери суспільного життя практики енергоефективності та енергозбереження. При цьому, головним напрямом сучасного розвитку енергетики в світі є лібералізація, системне удосконалення механізмів функціонування і формування нового інституціонального середовища, заснованого на партнерських відносинах держави і приватного бізнесу (державно-приватне партнерство), а енергетика з монополізованої сфери з провідною роллю держави трансформується у сферу, розвиток якої все

більше регулюється ринком, при цьому процес реформування характеризується стимулюванням конкуренції, розширенням доступу до енергомереж, приватизацією енергетичних об'єктів.

Доведено, що в сучасних умовах відбуваються зміни у підходах до формування енергетичної політики різних держав, а саме: здійснюється перехід від застарілої моделі функціонування енергетичного сектору, в якому домінували великі виробники, викопне паливо, неефективні мережі, недосконала конкуренція на ринках природного газу, електроенергії, вугілля – до нової моделі, в якій створюється більш конкурентне середовище, вирівнюються можливості для сталого розвитку й мінімізується домінування одного з видів виробництва енергії або джерел її постачання. Разом з цим до пріоритетів сучасного розвитку глобальної енергетики можна віднести: підвищення енергоефективності та енергозбереження, отримання енергії з відновлюваних та альтернативних джерел, впровадження енергозаходів щодо запобігання забрудненню довкілля та протидії змінам клімату.

У **другому розділі** – «Сучасний стан та результативність державної енергетичної політики України» – охарактеризовано сучасний стан та рівень розвитку енергетичної сфери України, визначено результативність державної енергетичної політики, з'ясовано особливості нормативно-правового забезпечення державної енергетичної політики; визначено проблеми та суперечності реалізації державної енергетичної політики України.

Визначено результативність державної енергетичної політики України через динаміку зміни місця України у світовому рейтингу Індексу енергетичної стійкості (Energy Trilemma Index) за період 2012-2018 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Результативність державної енергетичної політики України
за міжнародним Індексом енергетичної стійкості

№	Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018 р. до 2012 р.
1.	Місце за енергетичною стійкістю	92	92	89	65	63	48	57	↑ 35
а)	- енергетична безпека	60	59	54	28	28	11	8	↑ 52
б)	- розподіл енергетичних ресурсів (енергетична доступність)	73	73	74	60	61	63	64	↑ 9
в)	- екологічність (енергетична сталість)	114	114	116	111	108	102	113	↑ 1
2.	Місце за контекстною стійкістю (соціальна, політична та економічна міцність і стабільність)	104	97	110	95	97	87	93	↑ 11

Визначено, що Україна за даний період піднялася у рейтингу країн світу на 35 позицій та посідає 57-е місце. Значно покращилися позиції України щодо енергетичної безпеки (через диверсифікацію джерел постачання енергії та інтенсивний розвиток відновлюваної енергетики) – 8-е місце, а слабкими залишаються позиції країни у розрізі енергетичної доступності (64-а позиція) та екологічності (енергетичної сталості) – 113-е місце.

Доведено, що реалізація стратегічних завдань розвитку енергетичної сфери, впровадження масштабних заходів з технічного оновлення та модернізації основних фондів, а також послідовне впровадження конкурентних відносин в енергетичній сфері і на суміжних ринках енергоресурсів значно ускладнено у зв'язку з недосконалістю державної енергетичної політики у ціновій та тарифній сфері, а саме, відсутністю об'єктивних методичних підходів до визначення економічно-обґрунтованого рівня цін і тарифів на енергоносії для різних категорій споживачів та перманентним розбалансуванням об'єднаної енергосистеми країни.

З'ясовано, що до сучасних проблем і суперечностей реалізації державної енергетичної політики України слід віднести:

- недосконалість законодавчого та нормативно-правового поля;
- відсутність системної реалістичної державної енергетичної політики та недосконалість політики середньострокового планування і прогнозування в енергетичній сфері, адже більшість показників затверджених загальнодержавних програм і стратегій не досягнуті, а жодна галузева і загальнодержавна енергетична програма не виконується в повному обсязі;
- підприємства енергетичної сфери є найбільшими кредиторами і донорами економіки, внаслідок чого відбувається фактично безвідсоткове кредитування ними певних галузей економіки, неконкурентоспроможних підприємств, а також населення;
- складне фінансове становище підприємств енергетичної сфери, головними причинами якого є: криза неплатежів в житлово-комунальній сфері, фіскальний характер податкової системи, відсутність «довгих» та «дешевих» кредитних ресурсів;
- нестача інвестицій в усіх секторах енергетичної сфери, при цьому джерела фінансування інвестицій досить часто є нереалістичними;
- переважання адміністративних методів регулювання при реалізації державної енергетичної політики та непрогнозована зміна «правил гри» на енергетичному ринку;
- надмірна енергоємність економіки (енергоємність ВВП країни в кілька разів перевищує показники розвинених держав), головними причинами якої є: енергоємна структура промислового виробництва, технологічна відсталість енергоємних галузей промисловості, наднормативні втрати енергії, науково-технологічне відставання енергетичної сфери від світового рівня.

Встановлено, що згідно із Законом України «Про національну безпеку», державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної,

інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки України тощо. Однак відсутнє спрямування державної політики у сферах національної безпеки і оборони на забезпечення енергетичної безпеки держави.

Обґрунтовано необхідність внесення в Закон України «Про національну безпеку» доповнення в тій частині, що державна політика у сферах національної безпеки і оборони має також спрямовуватись і на забезпечення енергетичної безпеки країни, як необхідного елементу підтримки суверенітету країни та забезпечення національної безпеки.

У **третьому розділі** – «*Напрями удосконалення державної енергетичної політики України*» – обґрунтовано концептуальні засади стратегії реалізації державної енергетичної політики України в довгостроковій перспективі, визначено шляхи трансформації державної енергетичної політики в умовах європейської інтеграції України та існуючих глобальних викликів, обґрунтовано напрями удосконалення механізмів реалізації державної енергетичної політики України.

З'ясовано, що внутрішні та зовнішні загрози та виклики національній енергетичній безпеці можуть тривалий час не проявлятися у кризовій формі. Переростання загроз у енергетичну кризу відбувається через недосконалість та неефективність механізмів реалізації державної політики (чим більше фіксується загроз та викликів енергетичній безпеці, тим більша вірогідність енергетичної кризи). Тому стратегія реалізації державної енергетичної політики в сучасних умовах має включати відповідні складові та передбачати зворотній зв'язок на основі аналізу та відповідного реагування на певні загрози енергетичній безпеці країни (рис. 2).

Рис. 2. Стратегія реалізації державної енергетичної політики України

Доведено, що державна енергетична політика України в контексті виконання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом серед визначених пріоритетів має сприяти: забезпеченню національної енергетичної безпеки;

диверсифікації постачання енергоресурсів; проведенню модернізаційних реформ в усіх галузях та секторах паливно-енергетичного комплексу; запровадженню заходів з підвищення енергоефективності та енергозбереження в усіх сферах суспільного життя; формуванню ринкових тарифів на енергоресурси та захисту споживчих прав найбільш незахищених верств населення; зниженню негативного впливу енергетичної сфери на довкілля; вирішенню існуючих еколого-кліматичних проблем, спричинених функціонуванням енергетичної сфери України.

Запропоновано напрями удосконалення державної енергетичної політики України за виокремленими механізмами: політико-адміністративним, законодавчо-нормативним, фінансово-економічним, соціально-комунікаційним, в межах яких необхідно розробляти та впроваджувати інструменти вирішення існуючих проблем і суперечностей в енергетичній сфері з урахуванням процесів європейської інтеграції України та глобальних викликів.

Доведено, що основою удосконалення політико-адміністративного механізму реалізації державної енергетичної політики має бути: необхідність врахування енергетичних питань при розробці, прийнятті та реалізації будь-яких політичних рішень, врегулюванні політичних криз і конфліктів, а також при аналізі та оцінці результатів і наслідків прийнятих політичних рішень; участь країни у міжнародному співробітництві в енергетичній сфері у відповідності до законодавства України та міжнародних угод з обов'язковим урахуванням питань національної енергетичної безпеки; розвиток міждержавної та міжрегіональної інтеграції в енергетичній сфері; забезпечення гармонізації українського законодавства в енергетичній сфері із законодавством ЄС та передовими світовими практиками.

Політико-адміністративний механізм реалізації державної енергетичної політики має передбачати: реалізацію національних, регіональних, місцевих, галузевих та цільових програм в енергетичній сфері; координація реалізації енергетичних проектів на різних рівнях: між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадами, підприємцями, громадськими організаціями, освітньо-науковими установами, іншими організаціями та підприємствами, в т. ч. в рамках реалізації публічно-приватного партнерства.

Удосконалення фінансово-економічного механізму реалізації державної енергетичної політики має охоплювати такі інструменти: економічні нормативи та ліміти; соціальні стандарти і гарантії; державні інвестиції; амортизаційні відрахування; митні тарифи; податки та збори; «зелений» тариф; державні цільові програми і проекти; лізинг; страхування; «теплі» кредити; субсидії.

Соціально-комунікаційний механізм має передбачати реалізацію державної енергетичної політики через: наради, тренінги, презентаційні заходи, прес-брифінги, прес-релізи, публікацію звітів і оприлюднення прогнозів та очікувань щодо розвитку державної енергетичної політики, створення комунікаційних майданчиків фахівців та науковців в енергетичній сфері.

Доведено необхідність створення державного стратегічного резерву нафти та нафтопродуктів, як одного із дієвих інструментів реалізації державної

енергетичної політики України і виправлення «вад» на ринку нафтопродуктів (різке збільшення цін на нафтопродукти на внутрішньому ринку, яке часто має не тільки сезонні причини, але й спекулятивну складову). Для цього на основі вивчення світового досвіду в питаннях створення і функціонування стратегічних державних резервів нафти і нафтопродуктів в розвинених країнах, необхідно розробити відповідну програму формування національних запасів нафти і нафтопродуктів, яка базується на потребах країни в цьому виді енергоресурсів.

Обґрунтовано концептуальні засади стратегії реалізації державної енергетичної політики України, яка має адекватно відображати, як сучасний рівень розвитку національної енергетичної сфери, так і досягнення стратегічних цілей у певному часовому вимірі, враховувати сучасні глобальні виклики, особливості міжнародної інтеграції та кооперації, передбачати перехід від системи стохастичного вирішення проблем, які виникають в енергетичній сфері, до сталого її розвитку з поступовим досягненням спочатку енергетичної незалежності, а в подальшому – забезпечення для України провідної ролі у вирішенні глобальних проблем, пов'язаних з енергетикою, а також більш інтенсивне включення України в міжнародне співробітництво з питань протидії існуючим загрозам міжнародної енергетичної безпеки. Адже в сучасних умовах сталий розвиток енергетичної галузі України, як невід'ємної частини глобального енергетичного простору – це основа розвитку конкурентної економіки, питання забезпечення національної енергетичної безпеки та запорука державного суверенітету.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення конкретного науково-прикладного завдання, яке полягає в обґрунтуванні напрямів удосконалення механізмів реалізації державної енергетичної політики України, що дало змогу сформулювати такі висновки й пропозиції.

1. Узагальнено теоретичні підходи до визначення сутності державної енергетичної політики, яка має базуватися на принципах: наукової обґрунтованості та гнучкості; цілісності та упорядкованості; соціальної відповідальності та мотиваційності; екологічності та економічності; конкурентності та інноваційності; законності та невідворотності покарання; прозорості та відкритості; результативності та ефективності; інформатизації та дебіюрократизації і відображає регуляторний вплив держави через виокремлені механізми: політико-адміністративний, законодавчо-нормативний, фінансово-економічний, соціально-комунікаційний шляхом створення належних умов для: забезпечення процесів видобування, переробки, транспортування, зберігання, виробництва, розподілу, раціонального використання енергетичних ресурсів; оптимальної диверсифікації джерел і шляхів поставок енергоносіїв; формування конкурентного та інвестиційно привабливого енергетичного ринку; оптимізації та розвитку енергетичної інфраструктури; забезпечення сталого інноваційного

розвитку енергетичного сектору та будівництва нової енергогенерації; забезпечення енергетичної безпеки країни; наближення енергетики до потреб суспільства.

2. Виявлено особливості реалізації державної енергетичної політики в різних країнах та встановлено, що в сучасних умовах відбуваються структурні зміни у концептуальних підходах до формування енергетичної політики різних держав: здійснюється перехід від застарілої моделі функціонування енергетичного сектору, в якому домінували великі виробники, викопне паливо, неефективні мережі, недосконала конкуренція на ринках енергоресурсів – до нової моделі, в якій створюється більш конкурентне середовище, вирівнюються можливості для розвитку й мінімізується домінування одного з видів виробництва енергії або джерел та / або шляхів постачання палива. Разом з тим підвищується увага до виробництва енергії із відновлюваних джерел; відбувається переорієнтація на засади енергоефективності та енергозбереження; підтримка соціально вразливих верств населення у питаннях часткового відшкодування їх енерговитрат; впровадження заходів щодо запобігання та протидії змінам клімату, як одному із пріоритетів розвитку глобальної енергетики в довгостроковій перспективі.

3. Охарактеризовано рівень розвитку енергетики та визначено низьку результативність державної енергетичної політики України в сучасних умовах (57-місце в міжнародному рейтингу Індекс енергетичної стійкості (Energy Trilemma Index)). Негативно впливає на енергетичну стійкість країни значна частка імпорту природного газу, нафти, нафтопродуктів та показник розподілу енергетичних ресурсів (енергетична доступність). З точки зору екологічної стійкості в Україні спостерігається висока інтенсивність викидів CO₂ через шкідливі викиди від виробництва електроенергії на основі спалення викопного палива з використанням застарілих технологій, що вимагає значних інвестицій в модернізацію енергетичної інфраструктури. Низька позиція України за показником контекстної енергетичної стійкості (соціальна, політична та економічна міцність і стабільність) – 93-є місце – доводить, що державна енергетична політика має стати системною, комплексною та спрямованою на підвищення енергоефективності, забезпечення соціальної справедливості, вирішення питань, пов'язаних з екологічними наслідками використання енергії, а також досягнення, в т. ч. за допомогою політичних інструментів, необхідного рівня енергетичної безпеки країни.

4. Визначено проблеми та суперечності реалізації державної енергетичної політики України в сучасних умовах, а саме: енергетична галузь розвивається інерційно через обмежені обсяги капітальних вкладень, зберігаються адміністративно-командні методи і принципи державного управління та тарифоутворення, а недосконале енергетичне законодавство гальмує інтенсивний розвиток енергетичної сфери. Як наслідок, поява зелено-вугільного парадоксу в енергетиці України, коли з метою забезпечення роботи «дорогих» СЕС і ВЕС зупиняються в базовому навантаженні «дешеві» атомні енергоблоки, а для регулювання нестійкої «зеленої» генерації запускаються в напівпіковому режимі додаткові енергоблоки вугільних ТЕС, що призводить до

здорожчання вартості виробленої енергії, збільшення навантаження на державний бюджет (виплати за «зеленим» тарифом), збільшення забруднення довкілля. Все це зумовлює необхідність відпрацювання нових організаційно-правових основ, що регламентують функціонування енергетичної сфери, закріплення кардинально нових принципів, форм і методів державної енергетичної політики.

5. Обґрунтовано концептуальні засади стратегії реалізації державної енергетичної політики України, яка має бути багатоваріантною, системною та комплексною, а її реалізація має відбуватися у напрямках: пошуку нової оптимальної моделі державної енергетичної політики, основою якої є збалансоване поєднання переваг конкуренції з державним контролем і підтримкою інвестицій в стратегічні проекти розвитку енергетики; диверсифікації, демонополізації, деолігархізації та розвитку конкурентного середовища в енергетичній сфері; поступової відмови від перехресного субсидування одних груп споживачів енергії за рахунок інших та недопущення дотування одних сфер енергетики за рахунок інших. Стратегія реалізації державної енергетичної політики України має враховувати політико-інтеграційні, фінансово-економічні, соціальні, регіональні, екологічні, кліматичні фактори, глобальні загрози, обмеження та виклики, що сприятиме подальшому інтенсивному розвитку цієї сфери національної економіки та сталому розвитку держави.

6. Окреслено шляхи трансформації державної енергетичної політики в умовах європейської інтеграції України шляхом: синхронізації об'єднаної енергетичної системи України з європейським енергооб'єднанням ENTSO-E; здійснення масштабних реформ в нафтогазовому та електроенергетичному секторах, ядерній енергетиці, вугільній промисловості, секторі енергоефективності та енергозбереженні з метою запровадження ринкових механізмів функціонування галузі; забезпечення рівних прав та можливостей суб'єктів ринку, захисту прав споживачів та населення, зниження негативного впливу на навколишнє середовище; адаптації національного енергетичного законодавства до європейських практик, у відповідності з принципами Зеленої книги «Європейська стратегія стабільної, конкурентоздатної і безпечної енергетики»; проведення фундаментальних наукових досліджень і технологічних розробок нових економічних і екологічно чистих енергетичних джерел; освоєння водневих енергетичних технологій. Державна енергетична політика має бути гармонізована та погоджена з європейською політикою енергобезпеки, енергоефективності і енергозбереження, що відповідає євроінтеграційним прагненням України.

7. Визначено напрямки удосконалення механізмів реалізації державної енергетичної політики України, які відкриють додаткові можливості щодо забезпечення потреб суспільства в енергетичних ресурсах у економічно обґрунтований, соціально та екологічно прийнятний спосіб, а саме: політико-адміністративного механізму: інтеграція до спільного енергетичного ринку ЄС; використання газотранспортної системи для надання послуг short-haul (зберігання природного газу іноземними трейдерами в підземних сховищах

України в режимі «митний склад»); розвиток міжнародної торговельно-економічної і технічної співпраці щодо глобальних проблем енергетичної безпеки; диверсифікація імпорту енергоресурсів; законодавчо-нормативного: вдосконалення «енергетичного» пакету законів з метою забезпечення сталого розвитку енергетики та його адаптації і імплементації до законодавства ЄС; фінансово-економічного механізму: створення сприятливих умов для розвитку енергетики та підвищення її інвестиційної привабливості (пільгове кредитування, компенсація кредитних ставок, оптимізація тарифів «зеленої» енергетики); створення відкритого реєстру отримувачів державної підтримки (з наведенням обсягів такої підтримки та класифікацією за видами економічної діяльності); соціально-комунікаційного механізму: проведення інформаційно-мотиваційних заходів, роз'яснювальної роботи, інтерактивного діалогу з вирішення проблем в енергетичній сфері, забезпечення комплексного державного інформаційного моніторингу балансу енергоспоживання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових наукових виданнях з державного управління:

1. Москалюк С.В. Механізми реалізації державної енергетичної політики в різних країнах / С.В. Москалюк // Вісник Національного університету цивільного захисту України : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2019. – Вип. 1 (10). – С. 174 – 182. – (Серія «Державне управління»).

2. Москалюк С.В. Особливості реалізації державної енергетичної політики України / С.В. Москалюк // Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. / редкол. : С.М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2019. – Вип. 2(41). – С. 54 – 60.

3. Москалюк С.В. Механізми реалізації державної енергетичної політики : теоретико-методичні засади / С.В. Майстро, С.В. Москалюк // Ефективність державного управління [Текст] : зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. – Вип. 2(59) / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А.В. Ліпенцева. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2019. – С. 96 – 107.

Особистий внесок автора: виокремлено та визначено зміст механізмів реалізації державної енергетичної політики.

4. Москалюк С.В. Сучасні проблеми та суперечності реалізації державної енергетичної політики України / С.В. Москалюк // Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. / редкол. : С.М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2019. – Вип. 4(43). – С. 60 – 65.

5. Москалюк С.В. Напрями удосконалення механізмів реалізації державної енергетичної політики України / С.В. Москалюк // Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. / редкол. : С.М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2020. – Вип. 1(44). – С. 59 – 66.

Статті в закордонних наукових виданнях:

6. Maistro, S., & Moskaliuk, S. (2019). Conceptual basis of the formation of

energy policy of Ukraine as an important part of ensuring state security. EAST JOURNAL OF SECURITY STUDIES, 4(1), 138-149. Retrieved from <https://ejss.nuczu.edu.ua/index.php/ejss/article/view/16>.

Особистий внесок автора: обґрунтовано концептуальні засади формування енергетичної політики України, як важливої складової забезпечення національної безпеки.

7. Москалюк С.В. Направления совершенствования государственной энергетической политики Украины в условиях глобального кризиса на рынках энергоресурсов / С.В. Москалюк, М.А. Белевский // Власть и общество (история, теория, практика) : научный журнал. – № 2 (54). – Тбилиси. – 2020. – С. 59 – 65.

Особистий внесок автора: обґрунтовано напрями удосконалення державної енергетичної політики в умовах глобальної кризи на ринках енергоресурсів.

Матеріали конференцій:

8. Москалюк С.В. Реалізація державної енергетичної політики в умовах європейської інтеграції України / С.В. Москалюк // Актуальні проблеми розвитку управлінських систем: досвід, тенденції, перспективи: матеріали науково-практичної конференції, 20 березня 2019 р. / Харківський регіональний інститут державного управління Національної академія державного управління при Президентіві України. – Режим доступу до стор. : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2019-1/doc/1/1-22.pdf>.

9. Москалюк С.В. Особливості забезпечення енергетичної безпеки України в сучасних умовах / С.В. Москалюк // Реформування національної безпеки: історія, сучасність, перспективи : матеріали III підсумкової науково-практичної конференції (16 травня 2019 року). – К. : Інститут УДО КНУ імені Тараса Шевченка, 2019. – С. 141-142.

10. Москалюк С.В. Державна енергетична політика України в контексті необхідності забезпечення глобальної енергетичної безпеки / С.В. Москалюк // Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 17–18 травня 2019 р. / за заг. ред. В. П. Садкового. – Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2019. – С. 247-250.

11. Москалюк С.В. Социальная и экологическая безопасность общества, как необходимая составляющая государственной энергетической политики / С.В. Москалюк // Проблемы управления социальним і гуманітарним розвитком : матеріали XIII наук.-практ. конф. за міжнар. участю, присвяченої пам'яті Решетніченка Андрія Володимировича / за заг. ред. О. Б. Кіреєвої. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. – С. 380-382.

12. Москалюк С.В. Пріоритетні напрями реалізації державної енергетичної політики в контексті виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом / С.В. Москалюк // Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 18–19 березня 2020 р. / за заг. ред. В. П. Садкового. – Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2020. – С. 135-137.

АНОТАЦІЯ

Москалюк С.В. «Механізми реалізації державної енергетичної політики України». – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національний університет цивільного захисту України. – Харків, 2020.

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення конкретного науково-прикладного завдання, що полягає в обґрунтуванні напрямів удосконалення механізмів реалізації державної енергетичної політики України.

Розглянуто сучасний стан наукових досліджень та систематизовано теоретико-методичні підходи щодо ролі держави у забезпеченні сталого розвитку енергетики, визначено сутність державної енергетичної політики та виокремлено механізми її реалізації, уточнено сутнісні характеристики категорій «державна енергетична політика», «механізм реалізації державної енергетичної політики», виявлено особливості реалізації державної енергетичної політики в різних країнах світу.

Охарактеризовано рівень розвитку енергетичної сфери України, визначено результативність державної енергетичної політики, з'ясовано особливості нормативно-правового забезпечення державної енергетичної політики України, визначено проблеми та суперечності її реалізації.

Доведено, що розвиток енергетичної сфери, впровадження масштабних заходів з технічного оновлення та модернізації основних фондів, а також послідовне впровадження конкурентних відносин в енергетичній сфері і на суміжних ринках енергоресурсів значно ускладнено у зв'язку з недосконалістю державної енергетичної політики у ціновій та тарифній сфері, а саме, відсутністю об'єктивних підходів до визначення економічно-обґрунтованого рівня цін і тарифів на енергоносії для різних категорій споживачів та перманентним розбалансуванням об'єднаної енергосистеми країни.

Обґрунтовано концептуальні засади стратегії реалізації державної енергетичної політики України в довгостроковій перспективі, визначено шляхи трансформації державної енергетичної політики в умовах європейської інтеграції України та існуючих глобальних викликів, обґрунтовано напрями удосконалення механізмів реалізації державної енергетичної політики України.

Запропоновано напрями удосконалення державної енергетичної політики України за виокремленими механізмами: політико-адміністративним, законодавчо-нормативним, фінансово-економічним, соціально-комунікаційним, в межах яких доцільно розробляти та впроваджувати інструменти вирішення існуючих проблем і суперечностей в енергетичній сфері в умовах європейської інтеграції України та глобальних викликів.

Ключові слова: державне управління, державна енергетична політика, механізми реалізації державної енергетичної політики, відновлювана енергетика, енергетична безпека, енергетична ефективність.

ANNOTATION

Moskaliuk S. «Mechanisms of implementing the state energy policy of Ukraine». – Qualifying scientific labor as the manuscript.

Dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of sciences of public administration specialty 25.00.02 – Mechanisms of Public Administration. – National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv, 2020.

In the dissertation work the theoretical generalization is carried out and the decision of a concrete scientific and applied problem which substantiates the directions of improvement of mechanisms of realization of the Ukraine state energy policy is offered.

The current state of scientific research is considered and the theoretical and methodological approaches to the role of the state in ensuring sustainable energy development are systematized, the essence of the state energy policy is determined and the mechanisms of its implementation are singled out, the essential characteristics of the categories "state energy policy", "mechanism of realization of the state energy policy" are specified, features of realization of the state energy policy in different countries of the world are revealed.

It is proved that the basis of the political-administrative mechanism of state energy policy implementation is: the need to take into account energy issues in the development, adoption and implementation of political decisions; participation of the country in international cooperation in the energy sphere in accordance with the legislation of Ukraine and international agreements; development of interstate and interregional integration in the energy sector.

It is determined that the content of the legislative and regulatory mechanism for the implementation of state energy policy is formed by the system of legislative and regulatory acts of the state through which the sustainable development of the energy sector is ensured; harmonization of Ukrainian legislation in the energy sector with EU legislation is ensured.

It is substantiated that the financial and economic mechanism of state energy policy implementation is a set of financial and economic incentives, levers and instruments provided by law, through which sustainable energy development is carried out or stimulated at the expense of legal sources: state and local budgets, legal and physical funds, individuals, foreign investors, etc.

It is proved that the social-communication mechanism helps to highlight the peculiarities of the implementation of state energy policy, popularization of ideas of energy efficiency and energy saving in society through the use of information campaigns and methods of moral and psychological influence.

It is established that in developed countries the state forms and implements energy policy, provides the necessary level of energy security, promotes the introduction of energy efficiency and energy saving practices in all spheres of public life. At the same time, the main direction of modern energy development in the world is liberalization, systematic improvement of mechanisms of functioning and formation of a new institutional environment based on public-private partnership (public-private partnership), and energy from a monopolized sphere with a leading role, the development of which is increasingly regulated by the market, and the reform process is characterized by stimulating competition, expanding access to energy networks, privatization of energy facilities.

The current state and level of development of the energy sphere of Ukraine are characterized, the effectiveness of the state energy policy is determined, the

peculiarities of the normative-legal provision of the state energy policy are clarified; problems and contradictions of realization of the state energy policy of Ukraine are defined.

It is proved that the implementation of strategic objectives of energy development, implementation of large-scale measures for technical renewal and modernization of fixed assets, as well as consistent implementation of competitive relations in the energy sector and related energy markets is significantly complicated due to imperfect state energy policy in pricing and tariffs. namely, the lack of objective methodological approaches to determining the economically reasonable level of prices and tariffs for energy for different categories of consumers and the permanent imbalance of the integrated energy system of the country.

The need to amend the Law of Ukraine “On National Security” is substantiated in the part that the state policy in the spheres of national security and defense should also be aimed at ensuring the country's energy security as a necessary element of supporting the country's sovereignty and national security.

The conceptual bases of the strategy of realization of the state energy policy of Ukraine in the long run are substantiated, the ways of transformation of the state energy policy in the conditions of European integration of Ukraine and existing global challenges are determined, the directions of improvement of mechanisms of realization of the state energy policy of Ukraine are substantiated.

It is proved that the state energy policy of Ukraine in the context of the implementation of the Association Agreement with the European Union among the identified priorities should contribute to: ensuring national energy security; diversification of energy supply; carrying out modernization reforms in all sectors and sectors of the fuel and energy complex; introduction of measures to improve energy efficiency and energy saving in all spheres of public life; formation of market tariffs for energy resources and protection of consumer rights of the most vulnerable segments of the population; reducing the negative impact of the energy sector on the environment; solving the existing ecological and climatic problems caused by the functioning of the energy sector of Ukraine.

The directions of improvement of the state energy policy of Ukraine according to the separate mechanisms are offered: political-administrative, legislative-normative, financial-economic, social-communication, within which it is necessary to develop and implement tools of the decision of existing problems and contradictions in the energy sphere taking into account Ukraine's European integration processes and global challenges.

The conceptual bases of the strategy of implementation of the state energy policy of Ukraine are substantiated, which should adequately reflect both the current level of development of the national energy sphere and the achievement of strategic goals in a certain time dimension, take into account modern global challenges, features of international integration and cooperation problems that arise in the energy sector, to its sustainable development with the gradual achievement of first energy independence, and then – to ensure a leading role for Ukraine in solving global problems related to energy. After all, in modern conditions, the sustainable development of the energy sector of Ukraine, as an integral part of the global energy space, is the basis for the development of a competitive economy, the issue of national energy security and the key to state sovereignty.

Keywords: public administration, state energy policy, mechanisms for implementing state energy policy, renewable energy, energy security, energy efficiency.

Відповідальний за випуск *Майстро Сергій Вікторович*

Підписано до друку 15.10. 2020 р.
Формат 60x84/16. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Таймс. Наклад 100 прим. Замовлення № 148

Надруковано в друкарні «БУКЛАЙН»
61000, м. Харків, вул. Катерининська, 46.
тел. (099) 604-49-45.
e-mail: bookline.ua@gmail.com